

УДК 929.

Н. Белемєць, канд. біол. наук, Н. Карпенко, канд. біол. наук, В. Капустян, канд. біол. наук
Ботанічний сад імені акад. О.В. Фоміна
Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ГАННА ТЕРЕНТІЇВНА ГРЕВЦОВА

(з нагоди 50-річчя трудової діяльності у Ботанічному саду ім. акад. О.В. Фоміна)

У липні 2019 року виповнюється 50 років трудової діяльності у Ботанічному саду ім. акад. О.В. Фоміна Київського національного університету імені Тараса Шевченка відомого вченого-ботаніка, доктора біологічних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України, знаного фахівця з вивчення рослин роду *Cotoneaster Medik* (Rosaceae), Ганни Терентіївни Гревцової.

Народилася Ганна Терентіївна 21 квітня 1940 року в селі Новополтавка Новобузького району на Миколаївщині у селянській родині Терентія Миколайовича і Марії Василівни. У шкільні роки серед однолітків вирізнялася старанністю та наполегливістю, устигала добре вчитися, брати участь у гуртку художньої самодіяльності, батькам допомагати. Після закінчення школи була нагороджена срібною медаллю. Отримавши атестат, одразу у 16 років поступила до Харківського сільськогосподарського інституту ім. В.В. Докучаєва, де здобула кваліфікацію інженера лісового господарства (1961 р.). На початку трудової діяльності працювала техніком у лабораторії типології лісу Українського НДІ лісового господарства й агролісомеліорації ім. Г.В. Висоцького, у подальшому – майстром із планування гідротехнічних споруд, потім інженером із переробки деревини радгоспу ім. Шевченка Снігурівського району Миколаївської обл.

У 1965 році Ганна Терентіївна вступила до аспірантури на кафедру лісових культур Української сільськогосподарської академії (м. Київ). Кандидатську дисертацію, що виконувалася під керівництвом відомого фахівця у галузі лісівництва професора Бориса Йосиповича Логінова на тему "Опыт создания смешанных и чистых культур сосны в свежей субори Восточного Полесья", успішно захистила у 1968 році. Ганна Терентіївна завжди тепло згадує роки навчання в аспірантурі, із вдячністю добрим словом відгукується про свого наукового керівника, який надихав студентів та аспірантів ентузіазмом і енергією, учив уболівати за справу, йти вперед та досягати успіхів.

Після захисту дисертації Ганна Терентіївна Гревцова розпочала наукову і трудову діяльність у Ботанічному саду ім. акад. О.В. Фоміна – спочатку старшим науковим, а пізніше – провідним науковим співробітником сектора дендрології. Уже з перших років роботи у саду зростав авторитет Ганни Терентіївни, колеги звернули увагу на її талант організатора, чуйне ставлення до людей, вимогливість у поєднанні з відкритістю у спілкуванні, наполегливість і надзвичайну працездатність. Саме у Ботанічному саду розширилося коло її наукових інтересів, розкрився талант ботаніка-інтродуктора. Після публікації у журналі "Цветоводство" статті "Богатейшая палитра кизильников", читачі просто засипали Ганну Терентіївну листами, у яких хотіли більше дізнатися про кизильники, приїжджали до Ботанічного саду на консультації, прохали надіслати насіння та саджанці.

У 1996 р. Ганна Терентіївна стала доктором біологічних наук, тема її докторської дисертації – "Кизильники: пространство, систематика, интродукция в Украину, использование, охрана". У 2003 році отримала вчене звання професора зі спеціальності "ботаніка", стала членом спеціалізованої вченої ради Д 26.001.14 із захисту кандидатських і докторських дисертацій Київського національного університету імені Тараса Шевченка, членом редколегії Вісника Київського національного університету імені Тараса Шевченка (серія "Інтродукція та збереження рослинного різноманіття"), а з 2009 р. є дійсним членом Української технологічної академії, заслуженим діячем науки і техніки України. Дослідницька робота Ганни Терентіївни, що означена вагомим внеском у вивченні рослин роду *Cotoneaster*, відзначається різнобічністю і плідністю; вона є автором 265 наукових праць, серед яких насамперед варто назвати такі: "К проблеме систематики рода Кизильник" (1995), "Кизильники в Украине" (1997), "Кизильники *Cotoneaster* (Medik.) Bauhin. Атлас" (1999), а також низки монографій у співавторстві з колегами: "Деревні рослини Ботанічного саду ім. акад. О.В. Фоміна" (2003), "Природно-заповідні території України. Рослинний світ" (2007), "Інтродукція деревних рослин у Ботанічному саду ім. акад. О.В. Фоміна (1839–2009)" (2011) та ін.

Упродовж багатьох років Ганна Терентіївна створила у Ботанічному саду ім. акад. О.В. Фоміна найбільшу у Східній Європі колекцію видів, різновидів та форм роду *Cotoneaster Medik.*, яка нині нараховує понад 200 таксонів та отримала важливі фундаментальні і прикладні результати досліджень. Колекцію кизильників формувала декількома шляхами, головним чином, за рахунок зібраного під час експедиції посівного і посадкового матеріалу із природних місць зростання рослин. Загалом Ганна Терентіївна провела понад 30 ботанічних експедицій (Киргизький та Гіссарський хребти (1974), Хібіньські та Кандакашські гори (1979), заповідник Галича Гора у Середньоросійській рівнині (1980), Північний Кавказ та гори Вірменії (1981), Східний та Центральний Сибір (1982), Забайкалля (1983), Кольський півострів (1984), Крим (1985, 2005), Великий Балхан, Каратау, Заїлійський Алатау, Кунгей-Алатау (1986), Дале-

кий Схід (1990), Моравський Крас і Велика Угорська долина (1995) та ін.), з яких до Ботанічного саду привозила цінні для колекції рослини кизильників, що були висаджені на спеціально відведеній ділянці. У нових умовах рослини потребували старанного догляду, і Ганна Терентіївна доклала максимум зусиль, щоб забезпечити кожній із них оптимальні умови росту і розвитку, зуміла налагодити роботу з догляду за колекцією, вивчила еколого-біологічні властивості інтродукованих кизильників, установила їхні адаптаційні можливості, здійснила селекційну роботу окремих видів як посухостійкої підщепи для груші, яблуні та айви з перспективами використання у зеленому будівництві при створенні садів та лісосадів на непридатних та порушених територіях, у фітомеліорації та фармакогнозії.

Кабінет Ганни Терентіївни заставлено книжковими шафами, на робочому столі очікують своєї черги рукописи, гербарні збори, статті для рецензування, нові публікації. Стіни кабінету прикрашено українським вишитим рушником, Почесними грамотами та подяками, фотографіями, що нагадують про знахідки кизильників у природній флорі України та далеко за межами нашої країни.

Ганна Терентіївна завжди радо приймає усіх, готова кожному допомогти словом і ділом. Вона підготувала 9 кандидатів біологічних наук, які засвоїли її крилатий вислів: "Роби неможливе – й отримаєш можливе". Для аспірантів та пошуковців вона завжди є не тільки досвідченим і вимогливим науковим керівником, а й чуйною і мудрою людиною, яка передає їм свої знання та досвід, піклується про них, підставляє своє плече допомоги, надихає на плідну працю. Ганна Терентіївна приділяє багато уваги навчально-виховній роботі, не одне покоління студентів вишів Києва щорічно практикується на ділянці рослин роду *Cotoneaster*, а ландшафтні дизайнери охоче переймають досвід упровадження цих рослин в озеленення.

Як науковець і куратор колекції, Ганна Терентіївна вкладає багато сил у розбудову Ботанічного саду, упродовж половини століття перебуває в центрі колективного життя, самовіддано займається улюбленою справою, плідно співпрацює з науковцями Великої Британії, Франції, Німеччини, Чехії, Польщі та інших країн із питань систематики роду *Cotoneaster*, підтримує тісні контакти з колегами ботанічних садів України, проводить дослідження в Інституті ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України.

Ганна Терентіївна Гревцова – ветеран Київського національного університету імені Тараса Шевченка. За визначні досягнення в галузі науки й освіти нагороджена відзнакою НАН України "За підготовку наукової зміни" (2009), грамотою "За особливі заслуги перед КНУ імені Тараса Шевченка" (2004, 2009, 2014, 2015), Почесною грамотою Київського міського голови (2005), медалями "Ветеран праці" (1988), "У пам'ять 1500-річчя Києва", орденом "Святої великомучениці Варвари" (2008), а в 2017 році за особливі заслуги перед українським народом нагороджена Грамотою Верховної Ради України.

Відомості про Г.Т. Гревцову можна знайти у таких літературних джерелах: 1. Жінки-вчені Києва. – К., 2003. 2. Київський літопис XXI століття. Україні незалежній 20. Ювілейні сторінки. – К., 2011. 3. Наукові записки КНУ імені Тараса Шевченка. Т. II. Біологічний факультет. – К., 2004. 4. Українській технологічній академії 15 років. – К., 2001.

Колеги та численні учні бажають Ганні Терентіївні доброго здоров'я на довгі та щасливі роки, бадьорості духу, зацікавленості в житті та невичерпної енергії для втілення нових творчих задумів на ниві ботанічної науки.

Надійшла до редколегії 06.05.19

УДК 595.3.574

М. Абрамова, студ.,
Н. Ракша, канд. біол. наук
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ОПТИМІЗАЦІЯ МЕТОДОЛОГІЧНИХ ПІДХОДІВ ЩОДО ОДЕРЖАННЯ ЦІЛЬОВИХ БІЛКІВ ІЗ ГІДРОБІОНТІВ АНТАРКТИЧНОГО РЕГІОНУ

Ферменти з організмів, адаптованих до існування при низьких температурах середовища, привертають значну увагу науковців як потенційно перспективні об'єкти не лише із практичного погляду, а і як цінні інструменти для проведення фундаментальних досліджень. Це обумовлено незвичайними умовами навколишнього середовища (низька температура, високий гідростатичний тиск, слабка освітленість), а також значним рівнем економічної рентабельності, що зумовлена широкою розповсюдженістю морських гідробіонтів та високою продуктивністю психрофільних ферментів порівняно з їх мезо- та термофільними аналогами. Про доцільність використання гідробіонтів Антарктичного регіону *Parborlasia corrugatus* та *Stereichinus neumayeri*, як джерел для одержання ферментів, свідчать результати попереднього ензим-електрофоретичного аналізу, відповідно до яких, загальний екстракт тканин гідробіонтів містив низку ферментів, що виявляли активність щодо желатину та фібриногену. У результаті поєднання декількох хроматографічних стадій, які включали афінну хроматографію на колонці з носієм Blue Sepharose 6 FF та хроматографії, що поділяє за розмірами, на колонках з носіями Superdex 75 PG та Superdex 200 PG із загального екстракту тканин *Parborlasia corrugatus* та *Stereichinus neumayeri* одержано фракції, що містили гідролітичні ферменти. Із загального екстракту тканин обох досліджуваних гідробіонтів було виділено 4 фракції, що виявляли желатиназну активність. Також із тканин гідробіонта *Stereichinus neumayeri* виділено фракцію, що містила високомолекулярні ферменти, здатні розщеплювати фібриноген. Розроблену методику двостадійної хроматографії можна використати в подальшому як основу для одержання ферментів аналогічного спектра дії з інших об'єктів.

Ключові слова: гідробіонти Антарктичного регіону, хроматографія, ензим-електрофорез.

Вступ. Серед нагальних потреб сучасної біоорганічної хімії можна виокремити проблему пошуку нових джерел біологічно активних сполук, як основи для створення оригінальних та ефективних фармакологічних засобів. Істотний дефіцит сировини для фармацевтичної індустрії і, відповідно, постійно зростаюча ціна на лікарські засоби, основу яких становлять досить кошто-

вні речовини рослинного та тваринного походження, а також переоцінювання традиційних підходів щодо експлуатації ресурсів Світового океану, привернули увагу дослідників до морських гідробіонтів. Серед продуктів життєдіяльності морських організмів виділяють ряд сполук, які становлять певний інтерес для фарміндустрії. Одним із перспективних напрямків в області ство-